

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж Київського державного торговельно-економічного університету»

Анотація. У статті досліджено особливості функціонування кредитних спілок в Україні та їх роль на ринку фінансових послуг.

Ключові слова: кредитні спілки; банківські установи; фінансові послуги; фінансові ресурси; кредитування.

THE MODERN STATE AND BASIC PROBLEMS OF FUNCTIONING OF CREDIT UNIONS ARE IN UKRAINE

Abstract: In the article the features of functioning of credit unions in Ukraine and their role are investigational at the market of financial services.

Keywords: credit unions; bank institutions; financial services; financial resources; crediting.

Кредитна спілка як суб'єкт інфраструктури фінансового ринку відіграє важливу роль у врегулюванні негайних потреб населення у грошових коштах. Цим самим вони мають не лише економічне значення, але й соціальне. Легкий доступ населення до кредитних коштів є найбільш привабливою стороною діяльності кредитної спілки, на відміну від банківських установ. Тому їх діяльність на фінансовому ринку є досить активною, але потребує деякого врегулювання з метою захисту інтересів її членів.

Проблемам механізму функціонування кредитних спілок на ринку фінансових послуг піднімається багатьма вченими і практикуючими фахівцями. Однак недостатньо висвітленими, залишаються питання реформування сучасного механізму діяльності кредитних спілок України в контексті захисту інтересів споживачів послуг кредитних спілок та дослідження причин скорочення показників їх діяльності на фінансовому ринку.

Кредитні спілки мають кооперативну природу. Вони є фінансовими кооперативами, які, будучи одночасно громадськими організаціями та фінансовими установами, відіграють важливе значення для населення на ринку фінансових послуг багатьох країн світу.

Переваги кредитних спілок полягають у легкому доступі населення до кредитного ресурсу, більш привабливих відсоткових ставках, індивідуальний підхід до кожного члена спілки, які одночасно є споживачами фінансових послуг і співвласниками, які за спрощеною схемою можуть отримати кредит навіть у незначних розмірах. Також до переваг можна віднести можливість відбору членів спілки, які і є їх клієнтами, тому при видачі кредиту можна спростити етап перевірки кредитоспроможності позичальника.

Основним недоліком функціонування кредитних спілок є те, що дані кредитні установи працюють тільки зі своїми пайовиками та мають дещо обмежені ресурси. Разом з тим, члени кредитної спілки несуть певний ризик втрати цих ресурсів, бо кредитні спілки не є учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Діяльність кредитних спілок пов'язана з двома основними видами фінансових послуг: кредитування та залучення вкладів (депозитів). Середня відсоткова ставка за кредитами становить 47,7%, що більше ніж у два рази середньої ставки за депозитами. Майже половина кредитних спілок надають своїм членам кредити за ставкою в межах від 30% до 50%. Обмеженість ресурсів кредитних спілок зумовлюють певні труднощі щодо видачі кредитів своїм членам. Така ситуація негативно відображається на конкурентоспроможності кредитних спілок порівняно з банками та іншими організаціями з мікrokредитування. Недосконале законодавство, відсутність належного регулювання

та нагляду за діяльністю кредитних спілок призвели до накопичення системних проблем, які стримують розвиток у сфері небанківських фінансових послуг [4].

Як свідчать дані звітності НБУ ринок кредитних спілок за останні 10 років поступово скорочується. Кредитні спілки через досить специфічну бізнес-модель важко адаптуються до змін. Обмежені ресурси не стимулюють до їх капіталізації. Додаткові ризики вкладників вимагають від них приймати рішення не на користь кредитних спілок. Криза фінансового сектору останніх років, яка була поглиблена карантинними обмеженнями, показала суттєве зниження фінансової активності членів кредитних спілок. Таку ситуацію також ускладнило відсутність можливостей дистанційного надання послуг та відсутність електронних продуктів.

У таблиці 1 представлена інформація щодо чисельності функціонуючих кредитних спілок та суми їх активів.

Таблиця 1.

Показники функціонування кредитних спілок в Україні за 2010 – 2020 рр.

Рік	Кількість кредитних спілок, од	+, - до попереднього року	У % до попереднього року	Сума активів, млн. грн	+, - до попереднього року	У % до попереднього року
2010	659	х	х	3 432,2	х	х
2011	613	-46	93,0	2 386,5	-1 045,7	69,5
2012	617	+4	100,6	2 656,9	270,4	111,3
2013	624	+7	101,1	2 598,8	-58,1	97,8
2014	589	-35	94,4	2 338,7	-260,1	90,0
2015	588	-1	99,8	2 064,3	-274,4	88,3
2016	462	-126	78,5	2 032,5	31,8	98,4
2017	378	-84	81,8	2 169,8	137,3	106,7
2018	358	-20	94,7	2 218,4	48,6	102,2
2019	337	-21	94,1	2 502,5	284,1	112,8
2020	327	-10	97,0	2 564,0	61,5	102,4

Джерело: [5]

Як свідчать дані таблиці, починаючи з 2014 року спостерігається стійка тенденція до скорочення кількості кредитних спілок. У 2020 році у порівнянні із 2010 роком їх чисельність скоротилася на 332 одиниці, або на 50,4%. Тобто за цей період кількість кредитних спілок скоротилася вдвічі, а сума активів зменшилася на 868,2 млн. грн. або на 25,3%. В цілому активи кредитних спілок не збільшуються через постійне зменшення їх кількості.

Незважаючи на негативну динаміку розвитку діяльності кредитних спілок вони мають певну перевагу на ринку фінансових послуг у порівнянні із банківськими установами. Неприбутковий статус та збіг інтересів кредитора і позичальника дають можливість кредитним спілкам проводити гнучкішу відсоткову політику. Взагалі у кредитній спілці спочатку більше можливостей для проведення більш гнучкої і привабливої відсоткової політики, ніж у банків. Згідно нормативних актів НБУ банки вимушені формувати певні обов'язкові резерви. З одного боку, це підвищує ліквідність і платоспроможність банків, але з іншої – веде до значного подорожчання їх ресурсів.

Водночас кредитним спілкам дуже важко конкурувати з банками на ринку, їх основними споживачами є невеликі підприємці та населення. Конкуренція комерційних банків з кредитними спілками загалом існує на ринку споживчого кредитування. В розвинених країнах перелік послуг кредитних спілок не обмежується позиками членам. До інших послуг відносять випуск кредитних карток, консультаційні послуги тощо. Переваги останніх полягають у простоті отримання готівки, більш привабливих відсоткових ставках, максимальній наблизеності їх до безпосередніх позичальників, які за спрощеною схемою можуть отримати кредит навіть у незначних розмірах, а також у можливості підходити до відбору членів, що і є їх клієнтами, тому при видачі кредиту можна спростити етап перевірки кредитоспроможності позичальника. Недоліком можна назвати те, що дані кредитні установи працюють тільки зі своїми пайовиками та мають відносно обмежені ресурси.

Визнаючи роль кредитних спілок у розвитку фінансового сектору Національний банк впроваджує певні заходи із створення умов для розвитку ринку кредитних спілок, підвищення рівня його надійності, прозорості та платоспроможності. Зокрема, удосконалює правове поле для діяльності кредитних спілок, ми запроваджуємо нову модель регулювання та нагляду, яка

передбачатиме розширення можливостей для кредитних спілок надавати нові види послуг, удосконалені вимоги до ліцензування і корпоративного управління, ризик-орієнтований пруденційний нагляд і нагляд за ринковою поведінкою, комплексний аналіз платоспроможності, систему завчасного попередження ризиків, виведення кредитних спілок з ринку.

Оскільки кредитні спілки здійснюють залучення коштів від своїх членів, то вони належать до високо ризикових фінансових установ. Тому Національний банк переглядає нормативно-правові акти, якими регламентується діяльність кредитних спілок, щоб забезпечити належне регулювання та дієвий нагляд.

Таким чином, кредитні спілки як складова інфраструктури фінансового ринку займає певні місце у діяльності фінансового сектору, але рівень капіталізації цих установ досить низький. Про це свідчать показники суттєвого скорочення кількості функціонуючих кредитних спілок на фінансовому ринку, скорочення розміру їх активів, зниження попиту на фінансові послуги. Але, як показує світовий досвід, кредитні спілки є невід'ємною складовою фінансового сектору і можуть мати велику перспективу на ринку фінансових послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранова В. Г. Практичні питання взаємодії кредитних спілок та страхових компаній України. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2016. -№ 1. - С. 192-196.
2. Мохняк В. С. Теоретичні та законодавчо-нормативні засади організації контролю діяльності кредитних спілок в Україні. Бізнес Інформ. 2019. № 3. С. 343-349.
3. Калівошко О. М. Оцінка діяльності кредитних спілок в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23(1). С. 96- 103.
4. Огляд небанківського фінансового сектору https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2020-12.pdf?v=4
5. Підсумки діяльності кредитних спілок за I півріччя 2020 року та наглядові дії за результатами аналізу звітності поданої до Національного банку <https://bank.gov.ua/>

Маліновська Катерина Олександрівна – кандидат економічних наук, викладач циклової комісії економічних дисциплін, Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж Київського державного торговельно-економічного університету, Житомир, e-mail: katemalin73@gmail.com

Malinowska Kateryna O. – candidate of economic sciences, teacher of cyclic commission of economic objects, Separated Structural Subdivision "Zhytomyr Professional College of Trade and Economics of State University of Trade and Economics", Zhytomyr, e-mail: katemalin73@gmail.com